

Dosya Editörlerinden

HASTANELER

Dr. Eriş BİLALOĞLU, Dr. Bülent KILIÇ

Yaklaşık bir yıl kadar önce adı konulan "Hastaneler" dosyası altı aylık bir hazırlık çalışmasının ürünü olarak -tümüyle istediğimiz gibi olmasa da- bir "özel sayı" şeklinde elinize ulaşıyor.

Hastaneler konusunun dosya olarak işlenmesine karar verirken, Yayın Kurulu'nda dile getirilen ana noktaları kısaca belirtmekte yarar var:

Bilindiği gibi Türk Tabipleri Birliği (TTB), bir gelenek olarak vurguyu birinci basamağa yapan ve bununla ilişkili olarak da temel sağlık hizmetlerinin önemi konusunu -haklı ve zorunlu olarak- önceleyen bir tarza sahiptir. Bu tarz, "dışardan" izleyenler için TTB'nin hastaneler noktasını "atladığı" düşüncesine -ister istemez- yol açmaktadır. Ancak asıl önemli olan ve hastanelerin dosya konusu olarak belirlenmesinde daha büyük rolü olan etmen ise, gerek kamuoyunda gerekse de sağlıkla ilgili yapılan politika tartışmalarında kasıtlı olarak tartışmanın ekseninin hastaneler üzerinde yoğunlaştırılmasıdır. Yaratılan "illüzyon" (yanılsama) sonucunda sağlık hizmetleri sadece hastanelere indirgenmekte, neredeyse eşitlenmektedir. Oysa ki sadece "hasta" öznelerin -işin doğrusu birinci basamaktan süzülerek gelen hasta öznelerin- başvuru basamağı olması gereken tedavi kurumları, çok daha geniş bir kavram olan sağlık hizmetlerinin tek işlevsel birimi olarak algılanır olmuştur. İşte sağlık hizmetlerinin sunulduğu insanların belirli ve küçük bir yüzdesini oluşturan hasta bireylerin, birinci basamaktan sonra gidecekleri kurumlar olan hastaneleri bu derece önemli konuma getiren bileşenlerin çözümlenmesi bu dosyanın ana sorusu olmak durumundadır.

Hemen hergün hastanelerin şu ya da bu gerekçeyle medyanın malzemesi olması çok açık ki bir neden değil, sonuçtur. Karikatürize eden bir yaklaşımla söylersek, tüm bir toplumun (hem de birinci basamaktaki tedavi hizmetlerini atlayarak hemen hastanelere başvurmasını gerektirecek kadar çok) hasta bireylerden oluştuğunu söylemek, pek olanaklı

değildir. Bu önerme kuramsal ve pratik açıdan doğru olduğuna göre, sağlıkla ilgili hemen tüm tartışmalarda fırtınanın hastaneler üzerinde kopmasındaki ideolojik arka plan irdelenmelidir.

Sorunun yanıtını kapitalist sistemin her şeyi ancak meta olarak tanımlanabildiği ölçüde anlamlı kabul eden ve doğası gereği kâr ve yeniden kâr üzere kurulu mekaniği ile açıklamak mümkün olmaktadır. Sağlık hizmetlerinin bütünü içerisinde "meta"laşan unsur, "kaybedilen" sağlığın "yeniden" bulunması, daha açık söylersek, satın alınmasıdır. Bunu "satan" kurumlar ise, hastanelerdir. Bu "satma" sürecinde hastalar müşteridir, hastaneler ise birer mağaza yada ticari karşılığı olarak söylersek işletmedir. Artık bu yaklaşım ve anlayış egemen olduktan sonra, arkası 21. yüzyıla yakışır bir şekilde gelmektedir: En ileri teknolojik cihazlar ve donanımlar, en prezantabl doktorlar ve sağlık personeli, en iyi otelcilik hizmetleri, en iyinin en iyisi vb. Bütün insanüstü gayret ve çabaların ise tek amacı vardır: İnsanlara "hak ettikleri" en iyi sağlık hizmetini sunmak! Söylemeye gerek var mı? Yukarıdaki cümlede tırnak içinde geçen hak etmek sadece ve sadece insan olmaktan kaynaklanan bir "hakediş" asla değil; kapitalist sistemde her metanın bir fiatı olduğuna göre, karşılığını ödediğiniz ölçüde elde ettiğiniz bir "hak". Kısacası "sağlıklı" yaşamayı hak etmek gerekiyor!

Sistemin paradigması bir kere bilindikten ve "hazmedildikten" sonra, geriye artık oyunu kurallarına göre oynamak kalıyor. Bu oyunun yeri olan hastaneler de, kârın nasıl en yükseğe çıkarılabileceği sorusunun Demokles'in kılıcı gibi tepede sallandığı bir "rekabet etmek ve kâr edemezsen yok olursun" tehti/dürtüsü ile işleyen kurumlar/işletmeler halini süreç içinde alıyor. Ardından hastane tekelleri/kompleksleri vb. şeklinde bilinen döngü "sağlıkta" da vücut buluyor.

Sonuç olarak hastaneler sağlık hizmetlerinde pa-

ranın döndüğü birim olarak ilgi odağını oluşturuyor. Sistemin tüm çarpıklıkları bunun üzerine ekleniyor. Sıradan bir izleyici ise, kapılarında taşan hastalarla dolu poliklinikleri ile Devlet ve SSK hastanelerindeki kötü hizmeti, yetersiz/kirli-pis hastane yapılarını, son olarak İzmir örneğinde olduğu gibi, dere yağına sanki seçilerek konduurulmuş sel basan kamu hastanelerini ve bunun karşısında her yönüyle "düşünülecek" ve özenilerek yapılmış, insana değer verilen özel hastaneleri görüyor. Elbette şimdilerde bunların arasında yeralan özerkleşen hastaneleri de izliyor.

Toplum ve Hekim olarak dosya hazırlığını yürütürken, hastane hizmetlerinin hem varolan yapısını/pratiğini hem de kuramsal yapısını sunmaya çalıştık. Bu çerçevede özel sayımızın ilk bölümü hastane yönetimi üzerine yazılardan oluşuyor. Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksek Okulu öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ersoy ve Kavuncubaşı, "Hastane Yönetimi"nin tanımını, amaçlarını, hedeflerini ve sorunlarını ortaya koyuyorlar. Hemen ardından İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden Prof. Dr. Sarvan ülkemiz için eksik bir konuyu Türkiye ve dünya örnekleriyle birlikte ele alıyor: "Hastane Yönetimi Eğitimi". Dergimizin sürekli yazarları arasında yeralan Yard. Doç. Dr. F. Tatar ve arkadaşlarının araştırması ise ilginç bir noktayı gün ışığına çıkartıyor: Hastane yöneticileri önümüzdeki yıllarda hastaneler için en önemli alan olarak birinci sırada "Reform" sürecini (özelleştirme, özerkleştirme, GSS, sağlık işletmeciliği vb), ikinci sırada ise personel yönetimi ve istihdamını görüyorlar. Ayrıca hekim olan ve hekim olmayan hastane yöneticilerine göre hangi alanlarda farklılıklar olduğu da bu araştırma ile ortaya çıkıyor. Hastane yönetimi bölümünün son iki yazısı ise Dokuz Eylül Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Menderes'ten "Finansal Yönetim" ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksek Okulu öğretim üyesi Özgen'den "Toplam Kalite Yönetimi" üzerine.

Dosyamızın ikinci bölümü çeşitli kurumların örneklerine ayrıldı. SSK Eyüp Hastanesi'nden Dr. Güner, "Sosyal Sigortalar Kurumu Hastaneleri"ni, Tedavi Hizmetleri eski Genel Müdür Yardımcısı Dr. Sayek "Devlet Hastaneleri"ni, K. Kaya ve S. Kaya ise "Özel Hastaneler"i ele aldılar. Halk sağlığı ve iç hastalıkları uzmanı ve uzun yıllar Çubuk ve Etimesgut Bölgelerinde çalışmış Doç. Dr. Aşut, sosyalleştirilmiş sağlık hizmetleri içinde hastanelerin yerini, birinci-ikinci basamak ilişkilerini "Çubuk" örneği ile anlattı. Bu bölümde ayrıca üç meslektaşımızla hastane yönetimi sorunları üzerine söyleşilerimiz var: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Başkan, Ankara Numune Hastanesi Başhekimisi Doç. Dr. Müftüoğlu ve Ankara Özel Bayındır Hastanesi Başhekimisi Doç. Dr. Zorlutuna kendi hastanelerini ve sorunlara yaklaşımlarını aktarıyorlar. Kurum örneklerinin son

yazısı SSK Samatya Hastanesi başhekimisi Dr. Atmanoğlu'ndan.

Üçüncü bölümümüz, hastane hizmetlerinin değişik yönlerini ele alan yazılardan oluşuyor. Hastanelerin tarihsel süreç içindeki gelişimini ve modern hastanelerin doğuşunu Dr. Soyer ele alırken, Bilkent Üniversitesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Cindoğlu hastane hizmetlerine "Doğum" ve "Kadın" açısından bakıyor. Sami Ulus Çocuk Hastanesi sosyal hizmet uzmanı Çelik, hastanelerdeki sosyal hizmet uygulamalarını anlatıyor. Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksek Okulu'ndan Yrd. Doç. Dr. S. Kaya bu sayımızdaki ikinci yazısında bir araştırmacının sonuçlarını aktarıyor: "Ankara'da Sağlık Hizmetlerinin Kullanılabilirliği". Buna göre düzenli olarak sağlık bakımı alanların %61'i, düzensiz olarak bakım alanlarınsa %56'sı hastane polikliniklerini kullanıyorlar. Tıbbi teknolojiyle ilgili yazılarını sıklıkla izlediğimiz Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Dr. Şemin ve Doç. Dr. Amato gene ilginç bir araştırmacının sonuçlarını aktarıyorlar. Tıp fakültesi hastanelerinde hasta başına düşen bilgisayarlı tomografi tetkik sayısı 1,1; yani her gelen hastaya bir tomografi çekiliyor. Gazi Üniversitesi'nden Dr. Maral ise seçim dönemine girdiğimiz bu günlerde, son seçimlerin malzemesi "Yeşil Kart"ı ele alıyor ve olayın içyüzünü ortaya koyuyor. Bu bölümün son iki yazısı iki değişik konudan oluşuyor. Birincisi Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden Dr. Özdemir'in ele aldığı "Hastane Çalışanlarının Sağlığı" ile ilgili bir yazı, diğeri ise Hacer Özgen ve arkadaşlarının Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde hastane enfeksiyonlarının maliyeti üzerine yaptıkları bir araştırma.

Özel sayımızın son bölümü Sağlık Bakanlığının reform iddiaları ile gündeme getirdiği "Hastanelerin Özelleştirilmesi ve Özerkleştirilmesi" üzerine yazılardan oluşuyor. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğünün ortaya koyduğu reform önerileri, gerekçeleri ve Meclis Komisyonlarında görüşülmekte olan "Hastane ve Sağlık İşletmeleri Temel Kanunu Tasarısı" bu sayının editörleri tarafından ele alınırken, bir diğer yazıda Dr. Belek "hastanelerde desantralizasyon" üzerinde duruyor. Ayrıca bu bölümde ve bölüm dışında konuyla ilgili çeşitli TTB raporlarına yer verdik. Okuyuculara dosya dışında kalan "TTB Örgütsel Öncelikler Raporu"nun kamu sağlık kuruluşları ile ilgili bölümünde özellikle okumalarını öneriyoruz. Bunun dışında yazımızın sonunda ise bir ek olarak yataklı tedavi hizmetleri ile ilgili mevzuat topluca verilmiştir. Böylece okuyucunun ilgili mevzuata ulaşmasında kolaylık sağlamak hedeflenmiştir.

Sonuçta yaklaşık 6 ay süren çalışmamız elinizdeki özel sayı ile somutlanmış bulunuyor. Eksiklerimiz ise iki noktada oluşuyor. Birincisi hastanelerdeki sağlık insangücü üzerine yazımızın olmayışı (hastane hem-

şireliği, hastane eczacılığı vb.), ikincisi ise Sağlık Bakanlığı'nın ilk ağızdan kendini koruyacak açıklamalarının olmayışı. Ancak Sağlık Bakanlığı'nın yıllardır sistemli bir biçimde yaptığı yayınlar ve hazırladığı yasa tasarımları zaten okuyucu tarafından kolaylıkla elde edilebilecektir. Bu nedenle son bölümdeki "reform" tartışmalarında sadece TTB görüşlerine yer verilmiştir.

Okuyucularımıza hastanelerde kurulan "Vakıflar" ve hastanelerde yapılabilecek Yöneyim Araştırmaları konularında iki adet yazıyı, bu sayımıza yetişmemeleri nedeniyle, önümüzdeki sayılarda iletteğimizi de ekleyelim.

Sağlık Bakanlığı hastanelerle ilgili sorunları özerkleştirme/özelleştirme yolu ile çözeceğini ileri sürüyor. Sıklıkla kullanılan sihirli sözcük ise: "re-

kabet". Birbirleriyle rekabet edecek hekim ve hastanelerin topluma daha iyi bir sağlık hizmeti vereceği iddia ediliyor. Oysa sağlık hizmetlerinin sunumunda rekabet yerine hekimler ve kuruluşlar arası yardımlaşma ve iletişim tercih edilmelidir. Çünkü iyi bir sağlık hizmeti ancak bu şekilde verilebilir.

Son olarak bu özel sayının oluşmasında başlangıçtan beri yardımlarını esirgemeyen ve bize değerli fikirleriyle yol gösteren, Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksek Okulu Öğretim Üyesi Doç. Dr. Korkut Ersoy'a ve yazılarıyla dergimizi zenginleştiren tüm yazarlara sonsuz teşekkürler ederiz.

Aralık 1995
Dosya Editörleri

YATAKLI TEDAVİ HİZMETLERİ İLE İLGİLİ MEVZUAT

| Mevzuatın adı | Kanun no: | Resmi Gazete'de yayın | |
|---|-----------|-----------------------|--------|
| | | Tarih: | Sayısı |
| 1. Hususi Hastaneler Kanunu | 2219 | 5.6.1933 | - |
| 2. Özel Hastaneler Tüzüğü | - | 10.1.1983 | 17924 |
| 3. Döner Sermaye Kanunu | 209 | 9.1.1961 | 10702 |
| 4. Döner Sermaye Kanunu Değişikliği | 641 | 6.7.1965 | 12041 |
| 5. Döner Sermaye Kanunu Değişikliği | 1066 | 20.10.1968 | 13022 |
| 6. Döner Sermaye Kanunu Değişikliği | 1975 | 1.4.1976 | 15546 |
| 7. Döner Sermaye Kanunu Değişikliği | 2907 | 29.9.1983 | 18176 |
| 8. Döner Sermaye Yönetmeliği | 106 | 2.9.1961 | 10896 |
| 9. Döner Sermaye Yönetmeliği | 168 | 2.11.1965 | 12140 |
| 10. Organ ve Doku Alınması ve Nakil Hakkında Kanun | 2238 | 3.6.1979 | 16655 |
| 11. 2238 sayılı Kanun Değişikliği | 2594 | 27.1.1982 | 17587 |
| 12. Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşlanması Hakkında Kanun | 3816 | 3.7.1992 | 21273 |
| 13. İnsan Cesedi Üzerinde Bilimsel Araştırma Yapılmasına İlişkin Yönetmelik | | 17.6.1982 | 17727 |
| 14. Kan ve Kan Ürünleri Kanunu | 2857 | 25.6.1983 | 18088 |
| 15. Kan ve Kan Ürünleri Yönetmeliği | | 25.11.1983 | 18232 |
| 16. Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği | | 13.1.1983 | 17927 |
| 17. Yataklı Tedavi Kurumları Konut Yönergesi | | 13.1.1983 | 17927 |
| 18. Yataklı Tedavi Kurumları Merkezi Tıbbi Arşiv Yönergesi | | 13.1.1983 | 17927 |
| 19. Diyaliz Merkezleri Yönetmeliği | | 19.2.1987 | 9377 |
| 20. Mezuniyet Belgesine Sahip Olmadan Mesleklerini İcra Etmekte Olan Dış Protez Teknisyenlerine Dair Yönetmelik | | 20.12.1989 | 20378 |
| 21. Sağlık Bakanlığına Ait Döner Sermayeli Kurum ve Kuruluşlarda Görevli Personele Döner Sermayeden Yapılacak Ek Ödeme Hakkında Yönerge | | 2.1.1990 | |
| 22. Akupunktur Tedavi Yönetmeliği | | 29.5.1991 | 20885 |
| 23. Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Devlet Tarafından Karşlanması ve Yeşil Kart Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik | | 13.8.1992 | 21314 |

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü (1995) "Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı, 1994," yayın no: 566, Ankara